

HPD Zagreb-Matica
Opća planinarska škola

Orijentacija

- Orijentacija
- Geografska karta, kompas
- Orijentiranje, navigacija, azimut
- GPS

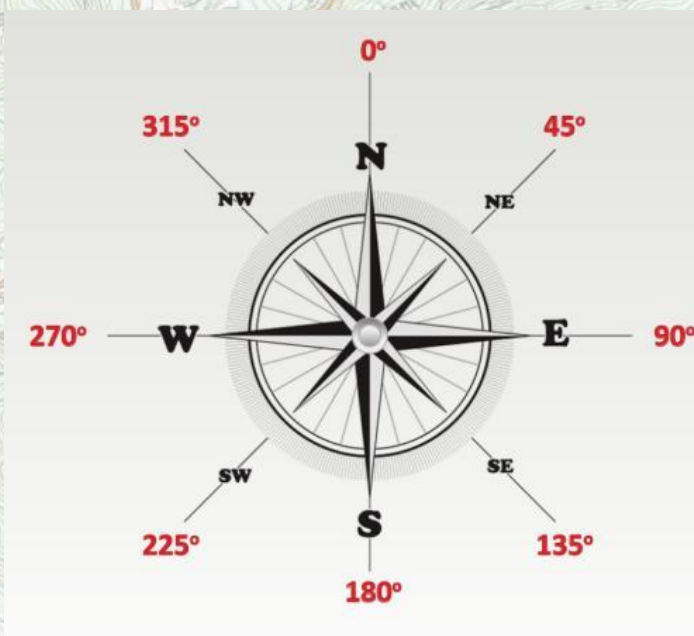

ORIJENTACIJA

Vještina snalaženja u prostoru na nepoznatom terenu.

Orijentirati se znači odrediti strane svijeta, stajnu točku (mjesto gdje se nalazimo) i pravac kretanja do željenog odredišta.

Planinarstvo je bez orijentacije nezamislivo, za planinare je orijentacija važna gotovo jednako kao i poznavanje prve pomoći; nedovoljno poznavanje jednog i drugog može dovesti do kobnih posljedica.

GEOGRAFSKA KARTA (Zemljovid)

Geografska karta je umanjeni grafički prikaz dijela Zemljine površine ili nekog drugog objekta u ravnini. Osnovno i najpotrebnije sredstvo za orijentaciju u prostoru.

Geografske karte, osobito topografske, moraju što detaljnije prikazati situaciju na terenu – reljef, vegetaciju, komunikacije, vodene površine i druge topografske elemente (vrhove s nadmorskim visinama, naselja...)

Osim navedenih topografskih elemenata, svaka bi karta morala sadržavati oznaku tipa, odn. namjene karte, područje (obično je navedeno u naslovu karte), mjerilo, koordinatni sustav, projekciju, legendu, autora, izdavača, godinu.

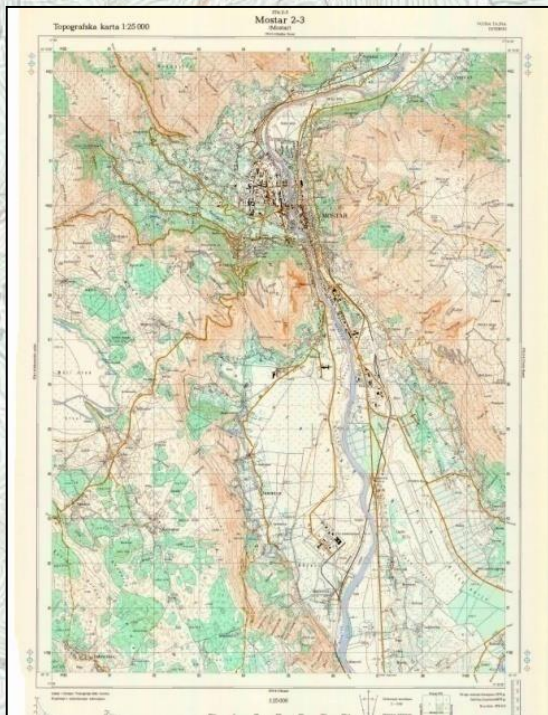
Vrste karata:

- podjela prema mjerilu:
 - karte malog (sitnog) mjerila
 - karte srednjeg mjerila
 - karte velikog (krupnog) mjerila
- podjela prema namjeni:
 - opće ili shematske karte
 - tematske karte
 - autokarte
 - topografske karte

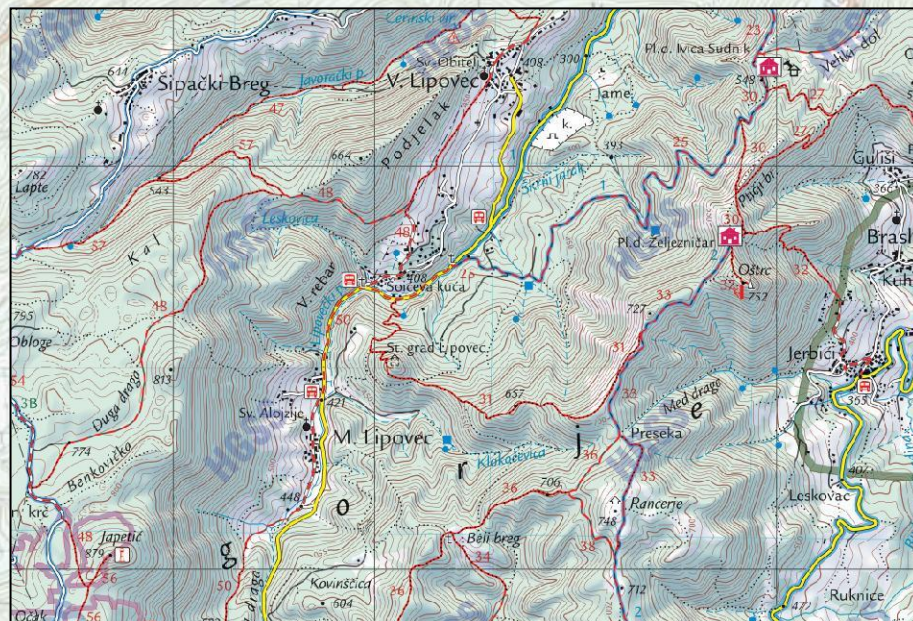

GEOGRAFSKA KARTA (Zemljovid) – podjela prema namjeni

Topografske karte su najvažnije za nas planinare, pružaju opću sliku o prostoru, ali sadrže i mnogo detalja i prostornih podataka; ove karte omogućuju da precizno odredimo mjesta i pratimo svoj put u planini.

Planinarska karta je u osnovi topografska karta s ucrtanim planinarskim putovima, kućama i drugim, za planinare korisnim detaljima (npr. izvorima).

Karte hrvatskih planina - SMAND iz Varaždina i HGSS kartografija.

GEOGRAFSKA KARTA (Zemljovid) - reljef

Reljef - sve ravnine i neravnine na Zemljinoj površini, odn. sve udubine i uzvisine.

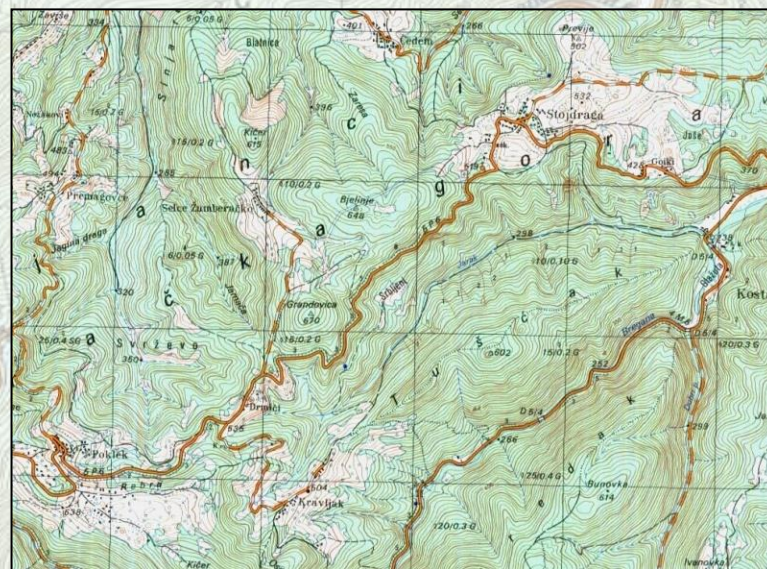
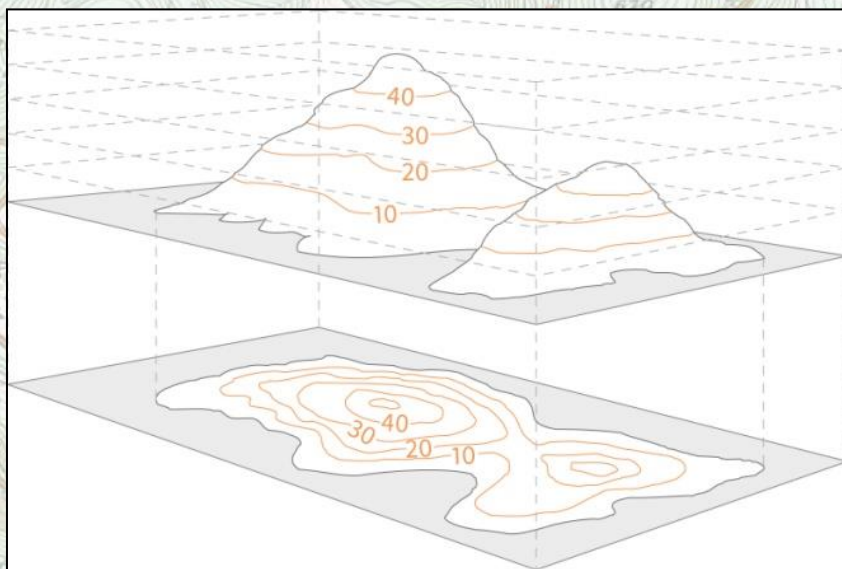
S obzirom da je geografska karta dvodimenzionalna, ne može se vjerno prikazati reljef pa se prikazuje topografskim znakovima – slojnicama (izohipsama), bojom, kotama, sjenčanjem.

Slojnice ili izohipse – crte (zatvorene krivulje) koje povezuju točke iste nadmorske visine na karti.

Omogućuju prostornu vizualizaciju terena, približno očitavanje nadmorske visine svake točke na karti, uvid u nagib terena (**gušće slojnice – strmiji teren i obratno**).

Ekvidistanca – visinski razmak između slojnica (na topografskoj karti bi morala biti označena).

Vrste slojnica: osnovne (u ekvidistanci karte, 20 m na TK 50), glavne (na okruglim vrijednostima ekvidistance, 100 m na TK 50), pomoćne (na $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ ili $\frac{1}{8}$ ekvidistance).

GEOGRAFSKA KARTA (Zemljovid) - mjerilo

Teren je prikazan na karti vrlo umanjen. Koliko je puta manji prikaz na karti, govori nam mjerilo karte.

Mjerilo – odnos između iste udaljenosti u prirodi i na karti.

Mjerilo može biti brojčano (numeričko) ili grafičko.

Brojčano ili numeričko mjerilo je brojčano iskazan odnos između udaljenosti na karti i u prirodi.

Primjer: mjerilo 1: 25 000 znači da su veličine, odn. udaljenosti na karti umanjene 25 000 puta. Znači, 1 cm na karti prikazuje 25 000 cm ili 250 m u prirodi.

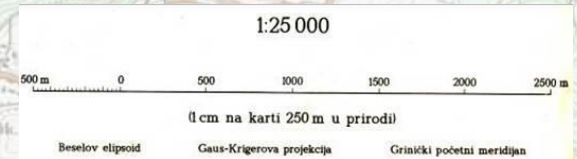
Grafičko mjerilo ili razmjernik je grafički prikazana dužina s brojčanom skalom, nacrtana u mjerilu karte. Koristi se tako da se izmjeri udaljenost između određenih objekata na karti te se očita na razmjerniku koliko ta udaljenost iznosi u prirodi.

Ako je udaljenost potrebno izmjeriti po zakrivljenoj liniji, to je najlakše učiniti pomoću konca ili posebne sprave koja se zove krivinomjer ili kurvimetar. Pritom treba voditi računa o nagibima (odstupanje je zanemarivo kod blagih nagiba, ali je zato veliko kod većih nagiba).

Karte malog mjerila: 1 : 1 000 000 i manje, prikazuju velike površine, malo detalja.

Karte srednjeg mjerila: 1 : 75 000 do 1 : 1 000 000.

Karte velikog mjerila: 1 : 75 000 i veće, prikazuju manje površine, više detalja.

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Orijentiranje - određivanje strana svijeta, dakle, u orijentaciji je najvažnije odrediti strane svijeta.

Osnovne (glavne) strane svijeta: sjever, jug, istok i zapad.

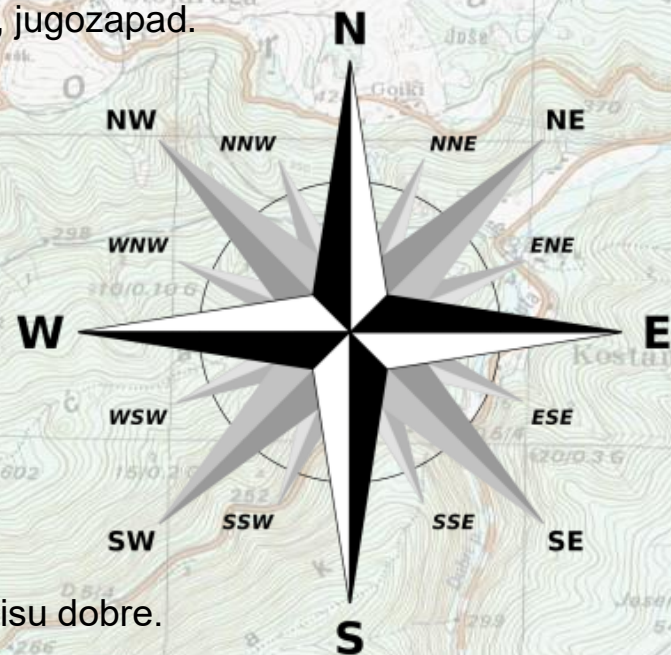
Sporedne strane svijeta: sjeveroistok, sjeverozapad, jugoistok, jugozapad.

Najpouzdanija metoda za određivanje strana svijeta je uporaba **kompasa**.

Pouzdanim se sredstvom može smatrati i GPS uređaj.

Djelomično pouzdane metode orijentacije su: pomoću astronomskih objekata (Sunca i zvijezde Sjevernjače), pomoću Sunca i sata, pomoću zvijezda Orion; ove su metode dovoljno dobre za određivanje glavnih strana svijeta, ali za preciznu orijentaciju (određivanje azimuta) nisu dobre.

U raznim izvorima se spominju i neke stare metode orijentacije, npr. pomoću godova na panjevima, mahovine, mravinjaka, na temelju položaja crkvenog ulaza i oltara, grobova... Ove su metode potpuno nepouzdanе i ne treba se na njih oslanjati.

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Kompas – uređaj koji omogućuje određivanje strana svijeta u svako doba dana i u svim vremenskim uvjetima.

Dijelovi kompasa:

- postolje (tijelo kompasa, izrađeno od nemagnetnog materijala)
- pomični (rotirajući) prsten (limb) sa skalom od 360°
- magnetska igla
- poklopac sa zrcalom (neobavezan dio, nemaju ga svi kompasi)

Rad kompasa se temelji na Zemljinom magnetizmu. Magnetska igla kompasa uvijek pokazuje smjer Zemljinih magnetskih polova; označeni dio igle pokazuje smjer sjevera.

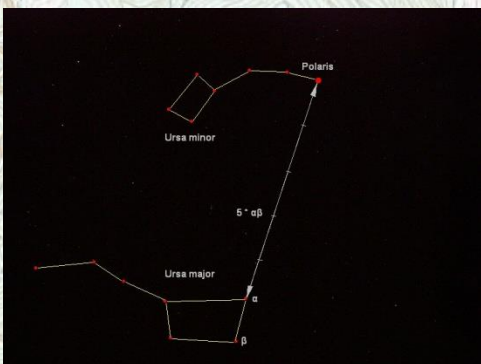
Kompas je jednako učinkovit na obje Zemljine polutke, ali u blizini magnetskih polova Zemlje, zbog jakog magnetizma, korištenje kompasa nije moguće.

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Orijentacija pomoću Sunca i sata s kazaljka – sat postavimo vodoravno i okrećemo ga tako da se mala (satna) kazaljka usmjeri prema Suncu. Kada prepolovimo kut što ga tvori tako usmjerena mala kazaljka i pravac koji prolazi kroz sredinu sata i oznake za 12 sati (u ljetnom periodu 1 sat) dobivamo liniju koja pokazuje smjer juga (simetrala kuta).

Sjevernjača – noću, ako je vedro, možemo se orijentirati prema zvijezdi Sjevernjači, koja se nalazi u zvijezđu Malog medvjeda. Kako se radi o zvijezdi slabijeg sjaja, nevješto oko će ju teže uočiti pa se koristimo bolje uočljivim Velikim medvjedom, kao na slici.

Zvijezde Orion – pravac kroz srednju zvijezdu pojasa i glavu pokazuje smjer juga.

Metode približne orijentacije:

- mahovina (deblje naslage na sjevernoj strani)
- godovi na panjevima (širi, više razdvojeni na južnoj strani panja)
- crkve - položaj oltara i ulaza
- orijentacija grobova

Ove su metode vrlo nepouzdana pa ih treba izbjegavati.

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Orijentacijske i navigacijske vještine

Za planinare je najvažnije da dobro isplaniraju izlet te da se drže markiranih planinarskih putova. Također je vrlo bitno uočavati istaknute detalje uz stazu, kako bismo se u slučaju potrebe mogli vratiti do markirane staze. Za praktičnu primjenu bilo koje orijentacijske metode važno je iskustvo.

U slučaju da smo se izgubili u planini, potrebno je racionalno, bez panike, promisliti o situaciji, pokušati se prisjetiti gdje smo zadnji put vidjeli markaciju, vratiti se do tog mjesta i pažljivo potražiti nastavak puta. Ako nam to ne uspije, tada pribjegavamo ranije opisanim orijentacijskim metodama.

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Korištenje (čitanje) karte

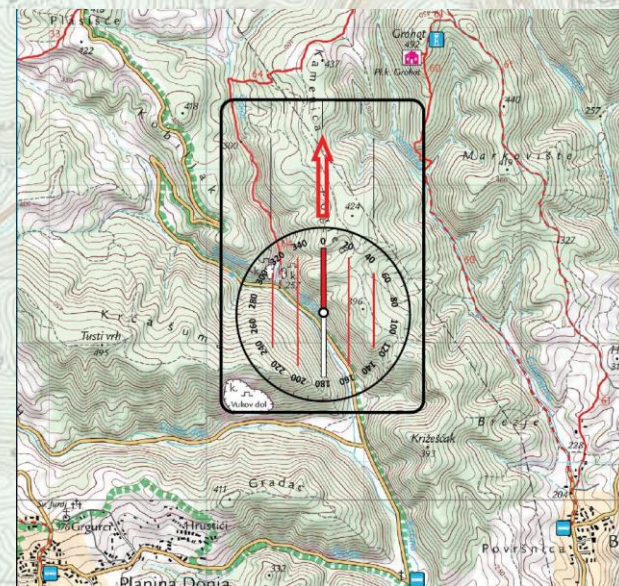
Čitanje karte je vještina korištenja prostornih podataka prikazanih na karti. Kompas nam pomaže da odredimo strane svijeta, ali nam ne govori kuda trebamo ići. Za to nam je potrebna karta, znanje kako ju koristiti i, nadasve, iskustvo u tome.

Kartu je najprije potrebno usjeveriti te odrediti na njoj svoju stajnu točku.

Usjeveriti kartu znači okrenuti ju tako da se strane svijeta na njoj poklope sa stvarnim stranama svijeta. To ćemo učiniti tako da kartu postavimo vodoravno, stavimo na nju kompas i okrećemo zajedno dok se smjer sjevera na magnetnoj igli ne poklopi sa smjerom sjevera na karti (nije potrebno okretati prsten (limb) kompasa).

Usjeveravanje karte radimo s ciljem lakše navigacije na njoj.

Smjer sjevera je na karti najčešće gore, a ako nije, tada je posebno označen strelicom sa slovom N (North).

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Azimut - kut koji smjer promatranog objekta zatvara sa smjerom sjevera, mjeren u smjeru kretanja kazaljke na satu.

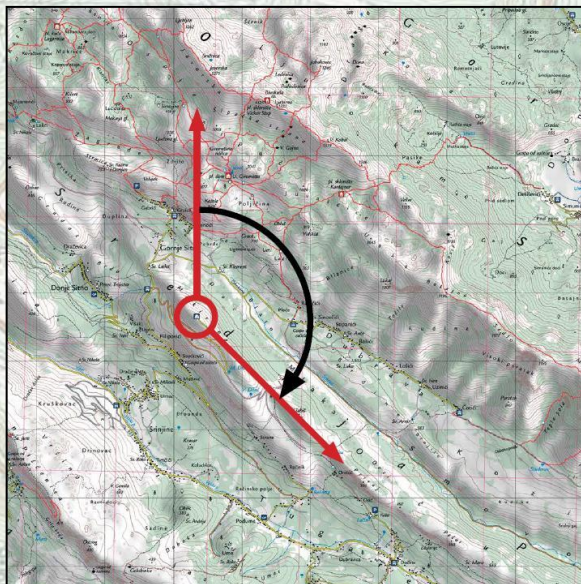
Azimut sjevera je 0° , juga 180° , istoka 90° , zapada 270° , jugoistoka 135° ...

Azimut nam omogućuje:

- odrediti vrhove i objekte koje vidimo oko nas (uz uvjet da znamo gdje se nalazimo)
- pješaćenje najkraćim putem prema određenom cilju
- odrediti našu stajnu točku (ukoliko i na karti i u prirodi možemo prepoznati neke objekte oko nas).

Kontraazimut (obrnuti azimut) - kut suprotan azimutu.

Primjena kontraazimuta: kod određivanja stojne točke te kod zaobilaznja prepreka prilikom kretanja po azimutu.

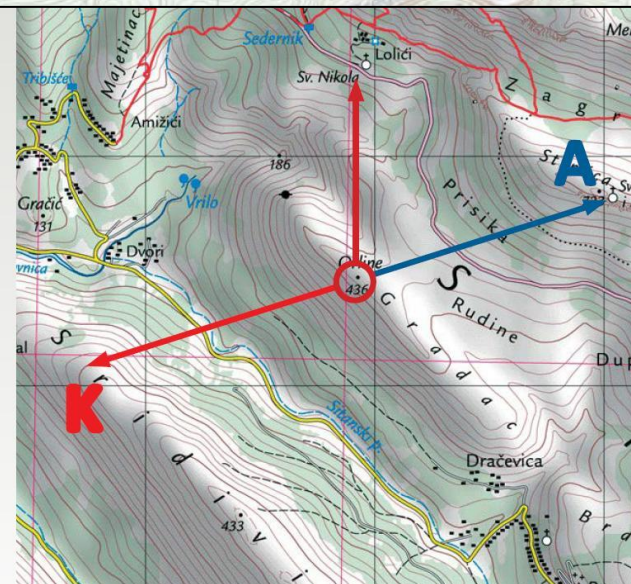
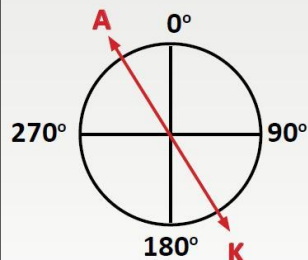

$$K = A + 180^\circ$$

$$\text{za } A < 180^\circ$$

$$K = A - 180^\circ$$

$$\text{za } A > 180^\circ$$

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Azimut se pomoću kompasa određuje na sljedeći način:

- viziramo (naciljamo) objekt držeći kompas vodoravno u ispruženoj ruci
- okrećemo pokretni prsten kompasa dok se oznaka sjevera na kompasu ne poklopi sa smjerom sjevera na magnetskoj igli (smjer sjevera u prirodi)
- očitamo kut uz oznaku na kompasu

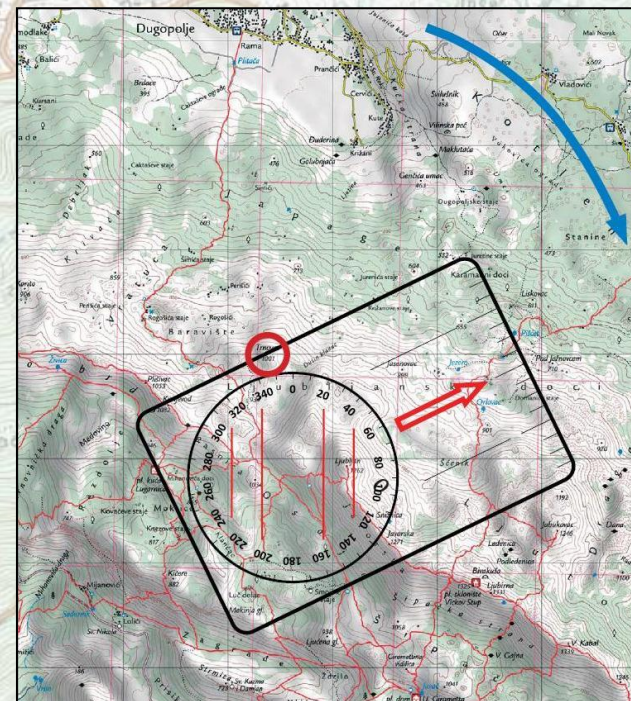
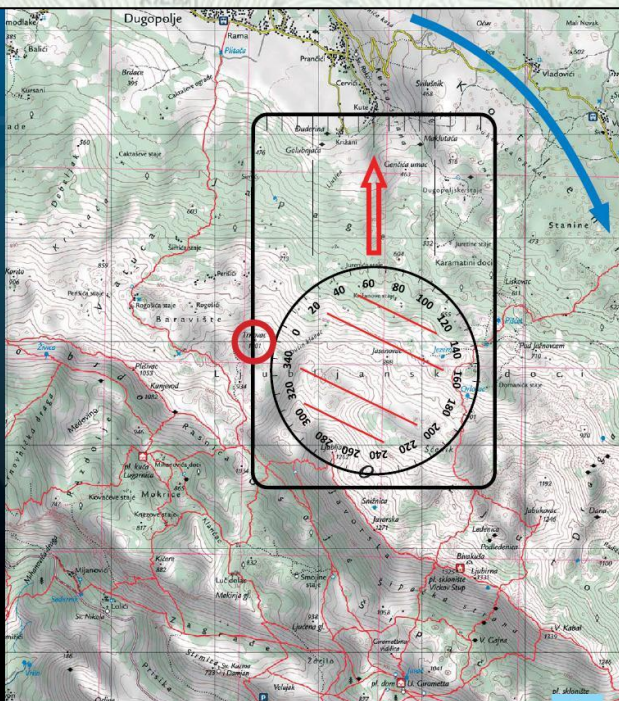

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Prijenos određenog azimuta na kartu (pomoću kompasa):

Prijenos očitnog azimuta na kartu:

1. rub kompasa (s postavljenim azimutom) staviti na stojnu točku
2. rotiramo kompas oko stojne točke dok oznaka sjevera na limbu ne bude paralelna sa sjevernicama

Karta ne mora biti usjeverena, magnetska igla kod ovog postupka nije bitna (kompas nam služi samo kao kutomjer).

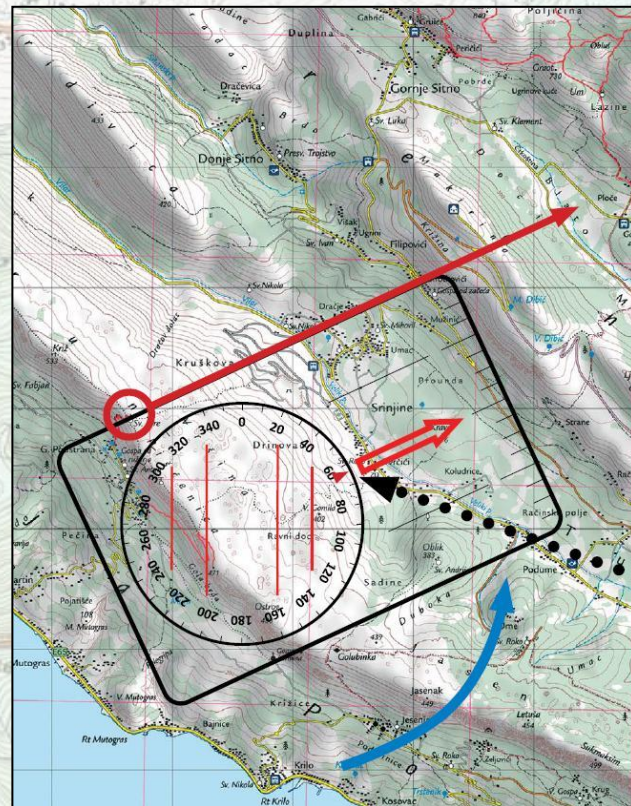
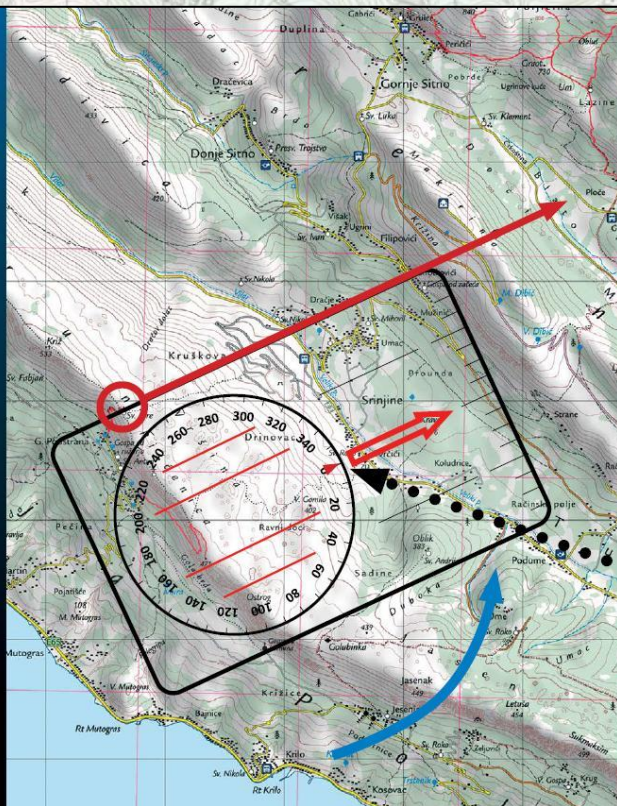

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Određivanje azimuta na karti (pomoću kompasa):

Određivanje azimuta na karti:

1. rub kompasa postavljamo uz pravac čiji azimut određujemo
2. okrećemo limb dok crte unutar njega ne budu paralelne sa sjevernicama
3. azimut se očitava na markeru na limbu

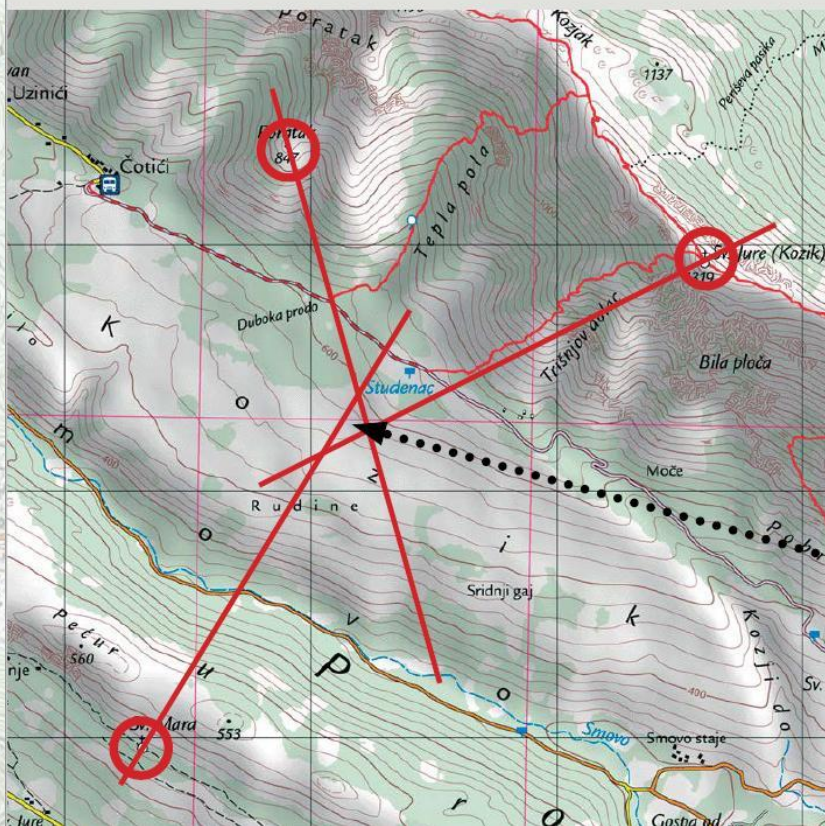
Karta ne mora biti usjeverena, magnetska igla kod ovog postupka nije bitna (kompas nam služi samo kao kutomjer).

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

Stojna točka – mjesto gdje se nalazi promatrač.

Određujemo ju viziranjem tri prepoznatljiva objekta, ako se nalazimo na preglednom mjestu i ako možemo prepoznati nekoliko objekata na karti i u prirodi. Odredimo azimut tih objekata te na karti povučemo crte od viziranih objekata u smjeru kontraazimuta. Naša stojna točka na karti je u sjecištu nacrtanih pravaca.

1. odabrati tri orijentira
orijentire odabrati tako da su međusobno pod kutom od cca 120° . Na taj način smanjujemo područje uzrokovano greškom mjerenja

2. odrediti njihove azimute

3. prenijeti kontraazimute na kartu

• Sjecište ta tri pravca je naša stojna točka. Trokut nastaje zbog greške kod mjerenja

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

GPS (Globalni pozicijski sustav) - sustav koji omogućuje pouzdanu i brzu orijentaciju i navigaciju na terenu koristeći signale sa satelita koji se nalaze u orbiti oko Zemlje.

GPS uređaj određuje strane svijeta složenim mjerenjem i obradom signala koje prima sa satelita u Zemljinj orbiti (mjeri vrijeme potrebno da signal sa satelita dođe do uređaja)

GPS uređaj nam na svojoj karti pokazuje točan položaj, put koji smo prošli, geografske koordinate naše stajne točke, pruža nam dodatnu sigurnost, osobito na nepoznatom terenu, loše označenom ili u uvjetima loše vidljivosti.

Trag GPS uređaja je zapis točaka koje je GPS uređaj prošao. Točke se bilježe u određenim vremenskim razmacima (nekoliko sekundi).

Putna točka je u memoriju uređaja pohranjen položaj neke točke (geografska dužina i širina te nadmorska visina).

Pri izboru GPS uređaja moramo voditi računa o veličini zaslona, trajanju baterija i točnosti (preciznosti).

Povezivanje GPS uređaja s računalom otvara niz dodatnih mogućnosti, npr. prikaz traga na raznim kartama, obrada podataka (i tragova), prikaz statističkih podataka o putovanju... Trag se može prikazati i u Google Earth programu, gdje se može predočiti trodimenzionalna slika terena kojim smo se kretali.

ORIJENTIRANJE I NAVIGACIJA

GPS aplikacije za pametne telefone

Prikazuju nam naš položaj na karti (stojnu točku), omogućuju snimanje traga našeg kretanja, omogućuju kretanje po ranije snimljenom tragu (importiranom u aplikaciju), omogućuju uvoz raznih karata (i planinarskih), prikazuju nam korisne statističke podatke (vrijeme, prijeđeni put...)

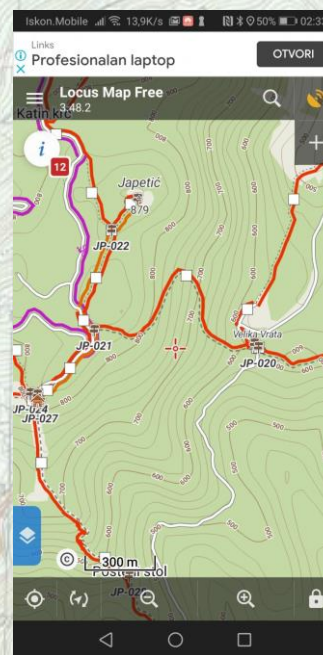
Preporučuje se korištenje "offline" karata, znači, karte uvezemo u aplikaciju prije izleta, jer ćemo na terenu često biti u situaciji da nemamo internet.

Primjer besplatne aplikacije za navigaciju: Locus Map Free (u besplatnoj verziji, za razliku od Pro verzije, pri vrhu zaslona prikazuju se reklame).

APPLICATION MAPS NEWS DOWNLOAD LIVE TRACKING CONTACT US

What's the difference between Free and Pro versions?

LOCUS MAP PRO	LOCUS MAP FREE
9,99 EUR incl. VAT	0 EUR
Ad free	Banner ad
Online maps	Online maps
Offline maps	Offline maps
Track recording	Track recording - limited
Points of interest	Points of interest
Points & tracks import/export	Points & tracks import/export
Navigation	Navigation - limited
Geocaching	Geocaching - limited
Weather forecast	No weather forecast

Ograničenja:
vijek trajanja baterije, mali zaslon (prikazuje se malo područje).